

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/СС 05/4-02 бр. 159/1-ХП/28
21.02.2013. године

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду је на својој III редовној седници, 21.02.2013. године – на основу чл. 221. став 1. алинеја 14. и члана 266. Статута Факултета, прихватило Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: ЈЕЗИК И СТИЛ ЈОВАНА МОСХА И АРОРНТЕГМАТА ПАТРУМ, докторанда Ил Акада.

За ментора је одређен проф. др Александар Поповић.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Милош Арсенијевић

Факултет Филозофски
04/1-2 бр. 6/2263
(број захтева)
22.02.2013.
(датум)

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

Веће научних области друштвено-хуманистичких
наука
(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Језик и стил Јована Мосха и Apophthegmata Patrum

(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ класичне науке

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Ил (Макрам) Акад

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање: Филозофски у Београду

Година дипломирања: 2007.

Назив мастер рада кандидата:

Назив факултета на коме је мастер рад одбрањена:

Година одбране магистарског рада:

Обавештавамо вас да је Наставно-научно веће

на седници одржаној 21.02.2013.

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Проф. др Милош Арсенијевић

ПОДАЦИ О МЕНТОРУ

за кандидата Ил Акад

Име и презиме ментора: Др Александар Поповић

Звање: Ванредни професор

Списак радова који квалификују ментора за вођење докторске дисертације:

1. Продромова “Катомиомахија” и Есхилови “Персијанци”,
Зборник радова
Византолошког института САНУ XXIX-XXX, Београд 1991,
117-124 (Резиме на
француском: »La Catomyomachie« de Prodrome et »Les Perses« d’
Eschyle).
2. Први савремени српски превод византијске профане поезије:
“Бој мишева с
мачком” Теодора Продрома у преводу Вукашина Радишића,
Зборник радова
Византолошког института САНУ XXXIV, Београд 1995, 247-
260 (Резиме на
енглеском: The First Modern Serbian Translation of the Byzantine
Profane Poetry:
»Battle of the Mice and the Cat« of Theodore Prodromos in Vukašin
Radišić’s
Translation)
3. Мотив Федре и Хиполита у “Житију Стефана Дечанског”
Григорија
Цамблака, Зборник радова Византолошког института САНУ
XXXVII, Београд
1998, 199-212 (Резиме на енглеском: The Motif of Phaedra and
Hippolytus in the
»Life of Stefan Dečanski« by Gregory Camblak)
4. Један византијски запис о празнику Русалија код Словена
(Chomatenus, ep. 120),
Зборник радова Византолошког института САНУ XLIII, Београд
2006, 475-481

(Резиме на француском: L'évocation de la fête des Rusalije chez les Slaves dans un texte byzantin (Chomatenus, ep. 120))

5. Corrigenda: Drobeta – Debrecin – Turnu Severin, Зборник радова Византолошког института САНУ, књ. 45, Београд 2008, 71-75 (Резиме на српском: Corrigenda: Дробета – Дебрецин – Турн Северин)
-

Заокружити одговарајућу опцију (А, Б, В или Г):

А) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији техничко-технолошких, природно-математичких и медицинских наука ментор треба да има најмање три рада са SCI, SSCI, AHCI или SCIE листе, као и Math-Net.Ru листе.

Б) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији друштвено-хуманистичких наука ментор треба да има најмање три рада са релевантне листе научних часописа (Релевантна листа научних часописа обухвата SCI, SSCI, AHCI и SCIE листе, као и ERIH листу, листу часописа које је Министарство за науку класификовало као M24 и додатну листу часописа коју ће, на предлог универзитета, донети Национални савет за високо образовање. Посебно се вреднују и монографије које Министарство науке класификује као M11, M12, M13, M14, M41 и M51.)

В) У случају израде докторске дисертације према ранијим прописима за кандидате који су стекли академски назив магистра наука ментор треба да има пет радова (референци) које га, по оцени Већа научних области, квалификују за ментора односне дисертације.

Г) У случају да у ужој научној области нема квалификованих наставника, приложити одлуку Већа докторских студија о именовању редовног професора за ментора.

ДЕКАН ФАКУЛТЕТА

Датум _____

М.П.

проф. др Милош Арсенијевић

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕПГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ОДЕЉЕЊЕ ЗА КЛАСИЧНЕ НАУКЕ

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПРЕДЛОГА ТЕМЕ ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ
Језик и стил Јована Мосха и *Apophthegmata Patrum*

Ментор:
проф. др Александар Поповић

Кандидат:
Ил Акад

У Београду,
2012.

ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА

У овом раду ћемо се бавити језиком и стилем у двама веома важним делима позноантичке монашке књижевности. У питању су *Луг духовни* Јована Мосха (с. 550 – 619), писан током његових путовања по важним монашким центрима почетком седмог века и *Aprophthegmata Patrum*, нешто ранија збирка изрека пустињских отаца, углавном египатских, која је добила облик у којем је сада познајемо негде почетком шестог века. Писана језиком веома различитим од дела класицистичке (или, можда боље, атицистичке) књижевности истог периода, ова два дела се, уз *Хронографију* Јована Малале (с. 491 – 578), узимају као главни представници књижевности ниског стила, понекад и као, поред папируса, најбољи извори за проучавање говорног грчког језика.

Пре него што изложимо циљеве овог истраживања, требало би рећи понешто о терминологији, као и о разлозима што ова два дела испитујемо заједно.

Језик и стил се овде намерно одвајају и оба термина се користе у наслову да би се избегло преурањено доношење закључака о природи језичких феномена који ће се истраживати. Наиме, стил је овде начин на који се језичка средства која стоје аутору на располагању користе да би се постигао одређени утисак. Језик је своје место у наслову добио зато што се не може унапред тврдити да су аутори увек били свесни да постоји више од једног начина да се нешто каже. У том случају, њихов језик би био добар извор за проучавање позноантичког вулгарног грецитета.

Ова два дела ћемо проучавати заједно с више разлога. Први је свакако то што се налазе заједно у многим рукописима. Поред тога, њихова рукописна традиција је веома разуђена, подложна честим изменама у рукама преписивача. У случају *Aprophthegmata*, знамо за три главне верзије – алфабетску, систематску и, најмлађу, анонимну збирку. Свака од ових верзија је до нас дошла у мноштву облика, проширених и скраћених. У њих су лако улазиле и приче из других сличних зборника. Систематска и анонимна збирка се данас читају у модерним издањима, али алфабетска, по свој прилици најстарија, је доступна само у збирци *Patrologia Graeca* у којој је прештампана из Котелијеовог (Cotelier) издања из прве половине XVII века. Мосха прати слична судбина. Већ је цариградски патријарх Фотије (с. 810-893) знао за две верзије различите дужине. Данас се, упркос томе што се ново издање већ дуго најављује, још увек користи Мињово издање из XIX века, настало поређењем два ранија, оба из XVII века. Неки делови су, међутим, штампани касније и одвојено на основу различитих рукописа. Оба дела су сачувана и у раним преводима – *Aprophthegmata* на латински из VI, *Луг* у преводу на старословенски, сачуваном у рукопису из XI или XII, а насталом вероватно још у IX веку. Најважнији разлог је, разуме се, то што су им многе језичке црте заједничке.

ЦИЉЕВИ ИСТРАЖИВАЊА

Овим истраживањем показаћемо најпре језичке и стилске сличности између *Aprophthegmata Patrum* и *Луга духовног*. Потом ћемо покушати да утврдимо њихов однос према другим документима из овог периода. Коначно, покушаћемо да пратимо настанак посебног стила којим су ова дела писана.

ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ

Очекујемо да ће ово истраживање показати прво да су *Луг духовни* и *Aprophthegmata Patrum* писана истим стилем. Потом да је тај стил, иако у себи садржи извесне вулгарне елементе, плод дугог развоја који се, по свој прилици, одвијао у манастирским срединама. Коначно, очекујемо да ћемо успети да одвојимо вулгарне елементе од књижевног наслеђа. Поред овога, верујемо да ће се показати да су ова два дела наставила да буду стилски узор и за каснија дела душеполезне књижевности.

МЕТОД ИСТРАЖИВАЊА

У овом истраживању бисмо применили компаративни метод. Поређење би се вршило на узорку текстова из истог периода (дакле од петог до седмог века), али не нужно истог стилског регистра, с једне стране и, с друге стране, жанровски блиских текстова (што ће рећи раних житија светаца и мученичких аката пре свега) који не морају припадати истом периоду. Овакво испитивање требало би да почне од извесног стандарда и да посебну пажњу обрати на девијације од њега. Међутим, у недостатку граматике језика позноантичке класицизујуће књижевности, остаје само да се као стандард узме класични атички грчки, језички и стилски узор ове књижевности. Да би се избегло да одређене језичке црте које се јављају и у атицистичкој књижевности погрешно идентификују као карактеристичне за дела којима ћемо се бавити у истраживању, неопходно је поређење са позноантичким атицистичким писцима. С друге стране, да би се утврдило које језичке црте су карактеристичне за *Луг духовни* и *Aprophthegmata Patrum*, биће неопходно и поређење како с ранијим жанровски сличним делима, тако и с некњижевним документима – натписима и папирусима – не само из ове епохе него и са ранијима. Ранија, жанровски слична дела послужиће овде да се утврди постоје ли неке заједничке црте међу делима писаним такозваним ниским стилем. Некњижевни споменици, посебно писма и судски записници, упоређени с књижевним и административним документима, моћи ће да укажу на евентуалне вулгарне црте.

ЗНАЧАЈ ИСТРАЖИВАЊА

Ово истраживање допринеће пре свега бољем разумевању позноантичких збирки монашких прича као и разјашњењу питања књижевне публике у позној антици. Поред тога, одвајање елемената говорног језика од црта баштињених из књижевне

традиције продубиће с једне наше познавање вулгарног грецитета, а с друге помоћи да се боље разумеју и стилска средства која су у то време стајала ауторима на располагању.

КОМПОЗИЦИЈА СТУДИЈЕ

Увод

У уводу се дају разлози због којих се *Луг духовни* Јована Мосха и *Apophthegmata Patrum* посматрају заједно, дефинише се циљ истраживања и објашњава метод.

ПРЕГЛЕД РАНИЈЕ ДИСКУСИЈЕ

Презентација до сада изнетих мишљења и дефиниција досад нерасветљених проблема.

СИНТАКСА

У овом поглављу се испитују синтактичке црте које су заједничке за *Луг духовни* и *Apophthegmata Patrum*, било да их деле са другим делима из истог периода (од петог до половине седмог века) или да су карактеристичне само за њих. Пажња се у великој мери поклања развоју језичких конвенција жанра монашких душеполезних приповести (διηγήσεις ψυχοφελείς).

ЛЕКСИКА

Ово поглавље се бави лексиком ова два дела у поређењу са осталим делима из истог периода и утврђује се постоји ли речник карактеристичан за душеполезне приповести, а који се не јавља у осталим делима духовног или световног карактера из истог периода. У овом поглављу се морају обрадити и оне појаве које се налазе између синтаксе и лексике, као што су маркери дискурса (discourse markers) – речи и фразе које повезују исказе и усмеравају пажњу читаоца или саговорника.

ЗАКЉУЧАК

У закључку се посебна пажња посвећује питању публике и њених очекивања и ауторским конвенцијама.

СТРУКТУРА РАДА

1 САДРЖАЈ

2 СПИСАК СКРАЋЕНИЦА

3 Увод

3.1 Циљ

3.2 МЕТОД

4 ПРЕГЛЕД РАНИЈЕ ДИСКУСИЈЕ

5 СИНТАКСА

6 ЛЕКСИКА

7 ЗАКЉУЧАК

7.1 ПИСЦИ

7.2 ПУБЛИКА

8 БИБЛИОГРАФИЈА

БИБЛИОГРАФИЈА

СКРАЋЕНИЦЕ

BZ: Byzantinische Zeitschrift

JTS: Journal of Theological Studies

OCP: Orientalia Christiana Periodica

ROC: Revue de l'Orient Chretien

VC: Vigiliae Christianae

JRS: Journal of Roman Studies

ИЗДАЊА

ЛУГ ДУХОВНИ

D. C. Hesselring (изд.), *Morceaux choisis du Pré Spirituel de Jean Moschos*, Paris 1931.

J. P. Migne (изд.), *Patrologia Graeca*, 87, 2843-3116.

E. Mioni (изд.), „Il Pratum Spirituale di Giovanni Mosco“, OCP 17 (1951), 61-94.

Th. Nissen (изд.), „Unbekannte Erzählungen aus dem Pratum Spirituale“, BZ 38 (1938), 354-372.

В.С. Голышенко, В.Ф. Дубровина (изд.), *Синайский патерик*, Москва, 1967.

ΑΠΟΡΗΤΗΓΜΑΤΑ PATRUM

- J. B. Cotelier (изд.), *Monumenta Ecclesiae Graeca* III, Paris, 1686 [=PG 65, 71-440].
J. C. Guy (изд.), *Les Apophtegmes des Pères: Collection systematique I-III*, Paris 1993 – 2006.
F. Nau (изд.), „Histoire des solitaires Égyptiens“ ROC 12 (1907), 43-69, 171-189, 393-413; 13 (1908) 47-66, 266-297; 14 (1909) 357-79; 17 (1912) 204-211, 294-301; 18 (1913) 137-46.

ДРУГИ ТЕКСТОВИ

- C. Butler (изд.), *The Lausiac History of Palladius* I-II, Cambridge 1898-1904.
A. J. Festugière (изд.), *Historia monachorum in Aegypto*, Bruxelles 1971 (Subsidia Hagiographica 53).
A. J. Festugière (изд.), *Vie de Théodore de Sykéon*, I-II, Bruxelles 1970 (Subsidia Hagiographica 48).
F. Nau (изд.), „Le texte grec des récits du moine Anastase sur les saints pères du Sinaï“, *Oriens Christianus* 1 (1902), 58-89.
I. Thurn (изд.), *Ioannis Malalae Chronographia*, CFHB 35, Walter de Gruyter, 2000.
В. М. Истрин (изд.), *Хроника Иоанна Малалы в славянском переводе*, Москва 1994.
L. Clugnet (изд.), „Vie et récits de l'Abbé Daniel de Scété“ ROC 5 (1900) 49-73; 370-391.

СЕКУНДАРНА ЛИТЕРАТУРА

- F. R. Adrados, *Historia de la lengua griega*, Editorial Gredos, Madrid 1999. (превод: F. R. Adrados, *A History of the Greek Language from its Origins to the Present*, pr. F. R. del Canto, Brill, 2005.).
W. J. Aerts, *Periphrastica: An Investigation into the Use of εἶμι and ἔχειν as Auxiliaries or Pseudo-Auxiliaries in Greek from Homer up to the Present Day*, Amsterdam, 1965.
E. Amelineau, *Histoire des Monastères de la Basse-Égypte*, Annales du Musée Guimet, 25 1894.
A. Audollent, *Defixionum tabellae quotquot innotuerunt tam in Graecis orientis quam in totius occidentis partibus praeter Atticas in Corpore inscriptionum Atticarum editas*, Luteciae Parisiorum, 1904.
N. Basile, *Sintassi storica del greco antico*, Bari, Levante 1998.
V. Beševliev, „Mittelgriechisches“, *Glotta*, 17 (1929), 66-71.

- V. Beševliev, *Die protobulgarischen Inschriften*, Berlin 1963.
- V. Beševliev, *Die volkssprachlichen Elemente in den Redepartien bei Theophanes und in den Akklamationen bei Konstantin Porphyrogennetos*, y J. Irmscher, (yp.), *Byzantinische Beiträge*, Berlin 1964, 141-152.
- J. Blomqvist, *Das sogenannte κα'adversativum: zur Semantik einer griechischen Partikel*, Stockholm 1974.
- J. Blomqvist, *Greek Particles in Hellenistic Prose*, Lund 1969.
- G. Böhlig, *Das Verhältnis von Volkssprache und Reinsprache im griechischen Mittelalter*, u J. Irmscher, (ed), *Aus der byzantinischen Arbeit der DDR I*, Berlin 1957, 1-13.
- W. Bousset, *Apophthegmata, Studien zur Geschichte des ältesten Mönchtums*, Tübingen 1923.
- P. Brown, „The Rise and Function of the Holy Man in Late Antiquity“, JRS 61 (1971), 80-101.
- P. Brown, *Society and the Holy in Late Antiquity*, Berkeley and Los Angeles 1982.
- R. Browning, „Greek diglossia yesterday and today“, *International Journal of the Sociology of Language*, 35 (1982), 49-68.
- R. Browning, *Medieval and Modern Greek*, London 1969.
- R. Browning, *The Language of Byzantine Literature*, y S. Vryonis jr. (yp.), *Byzantina kai metabyzantina*, Malibu, 1978 1-13.
- P. Browning, *Von der Koine bis zu dem Anfänge des modernen Griechisch*, y H. G. Nesselrath, (yp.), *Einleitung in die griechische Philologie*, Stuttgart 1997, 156 – 168.
- D. Burton - Christie, *The Word in the Desert: Scripture and the Quest for Holiness in Early Christian Monasticism*, OUP 1993.
- P. S. Costas, *An Outline of the History of the Greek Language with particular Emphasis on the Koine and Subsequent Periods*, Chicago 1937.
- R. M. Dawkins, *The Greek Language in the Byzantine Period*, u: Baynes, N-H. – Moss, H. (edd), *Byzantium: An Introduction to East Roman Civilization*, Oxford: Clarendon Press 1948, 252-267.
- H. Delehaye, *The Legends of the Saints: An Introduction to Hagiography*, London и др. 1907 (оригинал: H. Delehaye, *Les Légendes hagiographiques*, Brüssels 1905)

- K. Dietrich, *Untersuchungen zur Geschichte der griechischen Sprache von der hellenistischen Zeit bis zum 10. Jahrhundert n. Ch*, Leipzig: Teubner 1898 [fototipsko izdanje 1970].
- A. J. Festugière, „Notabilia chez Malalas“, *Revue de Philologie* 52 (1978) 221-241.
- H. Frisk, „Participium und Verbum finitum in Spätgriechischen“, *Glotta*, 17 (1924), 56-66.
- F. T. Gignac, *A Grammar of the Greek Papyri of the Roman and Byzantine Periods I-II*, Milano, 1976 – 1981.
- J. C. Guy, „Notes sur l'évolution du genre apophthégmatique“, *Revue d'ascétique et de mystique* 32 (1958), 63-68.
- J. C. Guy, *Recherches sur la tradition grecque des Apophthegmata Patrum*, Bruxelles 1962.
- J. C. Guy, *Recherches sur la tradition grecque des Apophthegmata patrum*, Subsidia Hagiographica 36, Bruxelles 1962.
- W. Harmless, *Desert Christians: An Introduction to the Literature of Early Monasticism*, Oxford 2004.
- R. Ch. Horn, *The Use of the Subjunctive and Optative Moods in the Non-Literary Papyri*, A Thesis, Philadelphia 1926.
- G. Horrocks, *Greek, a History of the Language and its Speakers*, 2nd ed. Wiley-Blackwell 2010.
- K. Hult, *Syntactic Variation in Greek of the 5th Century A.D*, Göteborg 1990.
- A. N. Jannaris, *An Historical Greek Grammar* London 1897.
- J. Kavčič, *The Syntax of the Infinitive and the Participle in Early Byzantine Greek. An Interpretation in Terms of Naturalness Theory*, Ljubljana 2005.
- D. Krueger, „Hagiography as an Ascetic Practice in the Early Christian East“, *The Journal of Religion* 79 (1999) 216-232.
- K. Krumbacher, „Studien zu Legende des heiligen Theodosios“, *Sitzungsberichte der königlich bayerischen Akademie der Wissenschaften*, 2 (1892), 220-379.
- S. Linnér, *Syntaktische und lexikalische Studien zur Historia Lausiaca des Palladius*, Uppsala: Lundeqvist 1943.
- H. Ljungvik, *Beiträge zur Syntax der spätgriechischen Volkssprache*, Uppsala: Almqvist & Wiksell 1932.

- I. Manolessou, *From participles to gerunds* y: M. Stavrou, A. Terzi, (yp.), *Advances in Greek Generative Syntax: In honour of Dimitra Theophanopoulou-Kontou*, Amsterdam/Philadelphia 2005.
- Th. Markopoulos, *The Future in Greek From Ancient to Medieval*, Oxford: OUP 2009.
- J. Maspero, *Papyrus grecs d'époque byzantine I-III*, Le Caire 1911 – 1916.
- E. Mayser, *Grammatik der griechischen Papyri aus der Ptolemäer Zeit, I-II*, Berlin und Leipzig: De Gruyter 1926 – 1938.
- E. Mihevc-Gabrovec, *Études sur le syntaxe de Ioannes Moschos*, Ljubljana: Izd. Filozofske Fakultete 1967.
- J. Niehoff-Panagiotidis, *Koine und Diglossie*, Wiesbaden: Harrasowitz 1994.
- P. A. Pappas, *Variation and Morphosyntactic Change in Greek: From Clitics to Affixes*, Pallgrave: Macmillan 2003.
- Ph. Pattenden, „The Editions of Pratum Spirituale“, *Studia Patristica* 15, 1 (1984), 16 – 19.
- Ph. Pattenden, „The Text of Pratum Spirituale“, *JTS* 38 (1975) 38 – 54.
- S. B. Psaltes, *Grammatik der byzantinischen Chroniken*, Göttingen 1913.
- J. Psichari, *Essais de grammaire historique néo-grecque I-II*, Paris 1886-9.
- L. Radermacher, *Neutestamentliche Grammatik*, Tübingen 1925.
- L. Regnault, „Aux origines des collections d'apophthegmes des pères“, *Studia patristica* 18 (1989), 61-74.
- L. Regnault, „Les apophthegmes des pères en Palestine aux Ve – VIe siècles, *Irenikon* 54 (1981), 320-330 [=Les pères du desert à travers leurs apophthegmes, Sablè-sur-Sarthe, Abbaye Saint Pierre de Solesme, 1987]
- I. Rochow, „Beiträge der Chronik des Theophanes zum Mittelgriechischen Wortschatz“, *Klio* 69 (1987), 567-572.
- M. J. Rouet de Journel, (np.) *Le Pré Spirituel*, Paris 1946.
- K. Rozemond, „Jean Mosch, patriarche de Jérusalem en exil (614-634)“, *VC* 31 1 (1977) 60-67.
- J. M. Sauget, „Un nouveau témoin de collection d'Apophthegmata Patrum: Le Paterikon du Sinai arabe 547“ *Le Museon* 86 (1973), 10.

- E. Schwyzer, „Neugriechische Syntax und altgriechische“, *Neue Jahrbücher für das klassische Altertum* 21 (1908), 498-507.
- D. Tabachowitz, *Études sur le grec de basse époque*, Uppsala: Almqvist & Wiksell 1943.
- M. E. Thrall, *Greek Particles in the New Testament*, Michigan, B. Eerdmans 1962.
- A. Thumb, „Prinzipienfragen der Koine-Forschung“, *Neue Jahrbücher für das klassische Altertum, Geschichte und deutsche Literatur und für Pädagogik* 16 (1906), 246-263.
- A. Thumb, *Die griechische Sprache in Zeitalter des Hellenismus*, Strassburg 1901.
- C. A. Trypanis, „Early Medieval Greek ἰνὰ“, *Glotta*, 38 (1960), 312-313.
- J. Vogeser, *Zur Sprache der griechischen Heiligenlegenden*, München: Seitz 1907.
- S. Wahlgren, *Sprachwandel im Griechisch der frühen römischen Kaiserzeit*, Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis 1995.
- B. Ward, *The Wisdom of the Desert Fathers: Apophthegmata Patrum from the Anonymous Series*, Oxford 1975.
- K. Wolf, *Studien zur Sprache des Malalas, I Formenlehre, II Syntax*, München: F. Straub

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА У БЕОГРАДУ

Изабрани у комисију која би размотрила предлог теме за дисертацију Ил Акада, докторанда на Одељењу за класичне науке Филозофског факултета Универзитета у Београду, подносимо следећи

Реферат о квалитетованости кандидата и подобности предложене теме за докторску дисертацију

Основни подаци о кандидату и дисертацији:

Ил Акад је рођен 20. 04. 1982. године у Београду На Филозофски факултет универзитета у Београду, Одељење за класичне науке, уписао се пошто је завршио Филолошку гимназију 2001. године. Дипломирао је 2007. године, са просечном оценом 9,54 и оценом 10 на одбрани дипломског рада са темом „Грчке позајмљенице у српском језику“.

Од јуна 2008. године, са паузом због одслужења војног рока између јуна и децембра 2009, запослен је на Одељењу за класичне науке у звању сарадника у настави. Од децембра 2010. године је на истом Одељењу запослен у звању асистента. Докторске студије из византијске филологије код Проф. др Александра Поповића уписао је у фебруару 2010. године.

Кандидат Ил Акад је до сада објавио два научна рада:

„Prouptos kindunos“, *Lucida intervalla* 39, 2010, 63-83 .

„Три Константинова писма код Евсевија Кесарејског, Теодорита Кирског и Сократа Схоластика“, *Византијски свет на Балкану*, Београд 2012, 563-569.

Ил Акад је, како се из приложеног види, заинтересован првенствено за средњовековни грчки језик и књижевност, па је, у складу с тим, предложио следећу тему своје докторске дисертације: „Језик и стил Јована Мосха и *Apophthegmata Patrum*“.

Предмет и циљ дисертације:

Кандидат ће се у свом раду бавити језиком и стилем у двама веома важним делима позноантичке монашке књижевности. У питању су *Луг духовни* Јована Мосха (с. 550 – 619), писан током његових путовања по важним монашким центрима почетком седмог века и *Apophthegmata Patrum*, нешто ранија збирка изрека пустињских отаца, углавном египатских, која је добила облик у којем је сада познајемо негде почетком шестог века. Писана језиком веома различитим од дела класицистичке (или, можда боље, атицистичке) књижевности истог периода, ова два дела се, уз *Хронографију* Јована Малале (с. 491 – 578), узимају као главни представници књижевности ниског стила, понекад и као, поред папируса, најбољи извори за проучавање говорног грчког језика.

Језик и стил се овде намерно одвајају и оба термина се користе у наслову да би се избегло преурањено доношење закључака о природи језичких феномена који ће се истраживати. Наиме, стил је овде начин на који се језичка средства која стоје аутору на располагању користе да би се постигао одређени утисак. Језик је своје место у наслову добио зато што се не може унапред тврдити да су аутори увек били свесни да постоји више од једног начина да се нешто каже. У том случају, њихов језик би био добар извор за проучавање позноантичког вулгарног грецитета.

Ова два дела ће бити проучавана заједно с више разлога. Први је свакако то што се налазе заједно у многим рукописима. Поред тога, њихова рукописна традиција је

веома разуђена, подложна честим изменама у рукама преписивача. У случају *Apophthegmata*, знамо за три главне верзије – алфабетску, систематску и, најмлађу, анонимну збирку. Свака од ових верзија је до нас дошла у мноштву облика, проширених и скраћених. У њих су лако улазиле и приче из других сличних зборника. Већ је цариградски патријарх Фотије (с. 810-893) знао за две верзије различите дужине. Данас се, упркос томе што се ново издање већ дуго најављује, још увек користи Мињово издање из XIX века, настало поређењем два ранија, оба из XVII века. Неки делови су, међутим, штампани касније и одвојено на основу различитих рукописа. Оба дела су сачувана и у раним преводима – *Apophthegmata* на латински из VI, *Луг* у преводу на старословенски, сачуваном у рукопису из XI или XII, а насталом вероватно још у IX веку. Најважнији разлог је, разуме се, то што су им многе језичке црте заједничке. Овим истраживањем указаће се најпре на језичке и стилске сличности између *Apophthegmata Patrum* и *Луга духовног*. Потом ће кандидат покушати да утврди њихов однос према другим документима из овог периода. Коначно, покушаће да прати настанак посебног стила којим су ова дела писана.

ОПИС САДРЖАЈА (СТРУКТУРЕ ПО ПОГЛАВЉИМА) ДИСЕРТАЦИЈЕ:

УВОД

У уводу се дају разлози због којих се *Луг духовни* Јована Мосха и *Apophthegmata Patrum* посматрају заједно, дефинише се циљ истраживања и објашњава метод.

ПРЕГЛЕД РАНИЈЕ ДИСКУСИЈЕ

Презентација до сада изнетих мишљења и дефиниција до сада нерасветљених проблема.

СИНТАКСА

У овом поглављу се испитују синтактичке црте које су заједничке за *Луг духовни* и *Apophthegmata Patrum*, било да их деле са другим делима из истог периода (од петог до половине седмог века) или да су карактеристичне само за њих. Пажња се у великој мери поклања развоју језичких конвенција жанра монашких душеполезних приповести (διηγήσεις ψυχοφελείς).

ЛЕКСИКА

Ово поглавље се бави лексиком ова два дела у поређењу са осталим делима из истог периода и утврђује се постоји ли речник карактеристичан за душеполезне приповести, а који се не јавља у осталим делима духовног или световног карактера из истог периода. У овом поглављу се морају обрадити и оне појаве које се налазе између синтаксе и лексике, као што су маркери дискурса (discourse markers) – речи и фразе које повезују исказе и усмеравају пажњу читаоца или саговорника.

ЗАКЉУЧАК

У закључку се посебна пажња посвећује питању публике и њених очекивања и ауторским конвенцијама.

СТРУКТУРА РАДА

1 САДРЖАЈ

2 СПИСАК СКРАЋЕНИЦА

3 Увод

3.1 Циљ

3.2 МЕТОД

4 ПРЕГЛЕД РАНИЈЕ ДИСКУСИЈЕ

5 СИНТАКСА

6 ЛЕКСИКА

7 ЗАКЉУЧАК

7.1 Писци

7.2 ПУБЛИКА

8 БИБЛИОГРАФИЈА

ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ ОД КОЈИХ ЋЕ СЕ ПОЛАЗИТИ У ИСТРАЖИВАЊУ:

Кандидат очекује да ће ово истраживање показати прво да су *Луг духовни* и *Аporhthegmata Patrum* писана истим стилем. Потом да је тај стил, иако у себи садржи извесне вулгарне елементе, плод дугог развоја који се, по свој прилици, одвијао у манастирским срединама. Коначно, очекује да ће успети да одвоји вулгарне елементе од књижевног наслеђа. Поред овога, верује да ће се показати да су ова два дела наставила да буду стилски узор и за каснија дела душеполезне књижевности.

МЕТОДЕ КОЈЕ ЋЕ СЕ У ИСТРАЖИВАЊУ ПРИМЕНИТИ:

У овом истраживању би био примењен компаративни метод. Поређење би се вршило на узорку текстова из истог периода (дакле од петог до седмог века), али не нужно истог стилског регистра, с једне стране и, с друге стране, жанровски блиских текстова (што ће рећи раних житија светаца и мученичких аката пре свега) који не морају припадати истом периоду. Овакво испитивање требало би да почне од извесног стандарда и да посебну пажњу обрати на девијације од њега. Међутим, у недостатку граматике језика позноантичке класицизујуће књижевности, остаје само да се као стандард узме класични атички грчки, језички и стилски узор ове књижевности. Да би се избегло да одређене језичке црте које се јављају и у атицистичкој књижевности погрешно идентификују као карактеристичне за дела којима ћемо се бавити у истраживању, неопходно је поређење са позноантичким атицистичким писцима. С друге стране, да би се утврдило које језичке црте су карактеристичне за *Луг духовни* и *Аporhthegmata Patrum*, биће неопходно и поређење како с ранијим жанровски сличним делима, тако и с некњижевним документима – натписима и папирусима – не само из ове епохе него и са ранијима. Ранија, жанровски слична дела послужиће овде да се утврди постоје ли неке заједничке црте међу делима писаним такозваним ниским стилем. Некњижевни споменици, посебно писма и судски записници, упоређени с књижевним и административним документима, моћи ће да укажу на евентуалне вулгарне црте.

ОЧЕКИВАНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС:

Ово истраживање допринеће пре свега бољем разумевању позноантичких збирки монашких прича као и разјашњењу питања књижевне публике у позној антици. Поред тога, одвајање елемената говорног језика од црта баштињених из књижевне традиције продубиће с једне наше познавање вулгарног грецитета, а с друге помоћи да се боље разумеју и стилска средства која су у то време стајала ауторима на располагању.

ЗАКЉУЧАК:

Према мишљењу чланова комисије и ментора, докторанд Ил Акад је предложио тему која је оригинална, добро образложена, и могла би да представља допринос не само у нашој научној средини, већ у класичној филологији уопште. Рад је добро конципиран, његова подела на поглавља добро образложена, а о озбиљности кандидатовог приступа сведочи обимна библиографија коју је приложио. Стога предлажемо Наставно-научном већу Филозофског факултета у Београду да кандидату Ил Акаду одобри израду докторске дисертације под насловом „Језик и стил Јована Мосха и *Apophthegmata Patrum*“.

С поштовањем,

Београд, 28.01.2013.

Академик Александар Лома

Проф. Др Војислав Јелић

Доцент др. Ненад Ристовић

Проф. Др Александар Поповић
(ментор)